

37.091.2(082)

А 43

Министерство образования Украины
Криворожский педагогический институт

АКТИВИЗАЦИЯ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ

Змістовна сторона кожного типу програм повинна попередити пригнічення активності учнів, їх розгубленість, що виникають здебільшого внаслідок нерозуміння ними деяких елементів завдання, допущення хибних міркувань.

Для цього використовувалися:

а) аварійні сигнали (зорові, образні, словесні та звукові); б) підказки (наочні, словесні, структурні); в) модельні переходи різного типу; г) особиста допомога вчителя; д) взаємодопомога учнів.

Чимале значення для активної роботи школярів відіграють сюжетні лінії програм. Сюжети українських народних казок «Літаючий корабель», «Івасик-Телесик», «Колобок» та інші значною мірою активізували увагу учнів. Однак необхідна і певна варіантність сюжетів. Так, для обчислювальних програм-тренажерів на виконання табличних випадків дій досить двох сюжетів на одну таблицю. Використання дидактичних ігор під час конструювання комп'ютерних програм відіграло значну роль в активізації навчальної діяльності учнів.

Таким чином, активізація навчальної діяльності молодших школярів під час роботи на персональних комп'ютерах забезпечується не тільки їх універсальними можливостями мультиплікації, динамічності, музичності, самостійності виконання завдань, а й дотриманням загально-дидактичних умов активного навчання у процесі розробки програмно-педагогічних засобів.

В. О. Комаров

(Криворізький педінститут)

АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ

Об'єктивні закономірності суспільного розвитку, а саме: відродження духовності українського народу, науково-технічна революція та інформаційний вибух значно посилити питому вагу творчих елементів в найрізноманітніших галузях людської діяльності. Все це вимагає розвитку пізнавальної активності та самостійності мислення як усіх членів суспільства, так і навчально-пізнавальної діяльності школярів. Для того, щоб розв'язати це досить-таки складне завдання, необхідно, як здається, перш за все, розглянути навчальний процес як взаємодію двох, на перший погляд, протилежних тенденцій: а) цілеспрямованості та суворой послідовості; б) безперервного збудження пізнавальної активності та самостійності учнів. Спроба якимось чином розв'язати суперечності між ними приводить до виникнення двох видів побудови як всього навчального плану загально-

освітньої школи так і окремих предметів: лінійного та концентричного. Якщо використовується перший принцип, тоді фактичний зміст навчального предмету розміщується в певній послідовності, яка відтворює логіку побудови «базової» науки. Але це приводить до того, що опановуючі його школярі вивчають певні факти, поняття, закони та теорії лише один раз і більше до них не повертаються. Такий підхід дозволяє залучити до підручників якомога більше фактів «базової» науки та зберегти логіку її побудови. Але при цьому виявляється, що глибина засвоєння знань стає явно недостатньою. Це викликає необхідність систематичного повторення і веде до значного перевантаження уроку. При концентричному варіанті побудови навчальних програм та підручників до вивчення одного і того ж матеріалу учні повертаються двічі. Перший концентр носить пропедевтичний характер і сприяє первинному знайомству з матеріалом. В другому концентрі той же самий матеріал вивчається більш глибоко. Але при цьому виникає проблема відбору головного та другорядного в змісті базової науки. Це приводить до порушення логіки її побудови з усіма негативними наслідками. Крім того спостерігається значне зниження пізнавального інтересу учнів. У них виникає враження, що цей матеріал вже вивчали і на нього не варто звертати увагу. Але найголовнішим являється те, що і при лінійній і при концентричній побудові навчального предмету пізнавальна діяльність школярів залишається некерованою і йде сама по собі. Справа в тому, що в обох випадках інформаційний потік спрямовано від вчителя до учнів. Тому дуже важко встановити зворотній зв'язок та керувати пізнавальною діяльністю школярів. Всі ці суперечки властиві так званій прямій схемі навчального процесу.

Уникнути всіх цих недоліків можливо за умови використання «зворотньої» схеми навчального процесу, коли головним змістом являється розвиток розумових здібностей учнів, а процес формування знань, умінь та навиків є тією необхідною формою, в межах якої він рухається. При такому підході напрямок інформаційного потоку змінюється на протилежний. Він тепер спрямований від учнів до вчителя. При цьому функції вчителя змінюються досить істотно. Він перестає бути ретранслятором навчальної інформації. Основним його завданням стає керування пізнавальною діяльністю учнів. Але такий підхід вимагає досить суттєвої перебудови викладу навчального матеріалу у підручнику. На його сторінках необхідно не тільки викласти мінімум необхідного фактичного матеріалу, а й побудувати відповідну методичну систему для керування пізнавальною діяльністю

учнів. При такому підході фактичний матеріал будується за лінійним принципом. Це дозволяє зберегти логіку «базової» науки. А методична система для керування розумовим розвитком учнів будується за концентричним принципом. Це створює необхідні умови для управління пізнавальною діяльністю школярів.

Добре відомо, що один і той же фактичний матеріал засвоюється по-різному. Одні учні просто його запам'ятовують. Інші намагаються осмислити його: встановити причинно-наслідкові зв'язки, відшукати певні закономірності у розвитку того чи іншого об'єкта. При прямій схемі навчального процесу врахувати такі індивідуальні особливості майже неможливо. При зворотній вони створюються, але при умові використання так званих ступеневих пізнавальних задач. Особливістю таких задач є те, що до єдиної умови складається низка запитань певним чином пов'язаних між собою. Поступове розв'язання їх веде до ускладнення розумової діяльності учнів. Але цей процес відбувається на одному і тому ж фактичному матеріалі.

Таким чином учні засвоюють один і той же фактичний матеріал, але саме ні тому рівні розумової праці, на який вони здатні в даний момент навчання. Це дозволяє також розв'язати цілу низку протиріч, які властиві сучасним спробам диференціації навчання.

Підсумовуючи все вище складане можна зробити такий висновок. Одним з можливих шляхів активізації навчальної діяльності школярів є використання зворотної схеми організації навчального процесу, коли фактичний зміст навчального предмету будується за лінійним принципом, а пізнавальна діяльність — за концентричним

Гапоненко Л. А.
(Криворожський пединститут)

УПРАВЛЕНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ РЕГУЛЯЦИЕЙ УЧЕБНОЙ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ КАК УСЛОВИЕ АКТИВИЗАЦИИ ИХ ОБУЧЕНИЯ

Проблема эмоциональной регуляции познавательной активности учащихся неразрывно связана с изучением особенностей внутреннего мира ребенка, спецификой его интеллектуальных способностей и характером организации его учебной деятельности. Наиболее приемлемый подход такого анализа, на наш взгляд, лежит через изучение модальности эмоций, которые переживает ребенок в процессе обучения; мотивов, отвечающих за побуждение к учебной